

KULTURA KAO DIMENZIJA KOMPETENTNOG RODITELJSTVA¹

Sažetak: Brojna kroskulturalna istraživanja ukazuju na činjenicu da roditeljstvo konstruiše kultura. Normativi i običaji koji postoje u jednom društvu reflektuju se na praksu podizanja dece i zahteve za efikasno roditeljstvo. Ranije su ova uputstva bila jednostavnije prihvatana kao deo određenog kulturnog konteksta, ali zbog prelamanja i sudranja različitih kulturnih uticaja koji se bore za održanje sopstvenog identiteta, postaje sve teže podržati osećaj sigurnosti roditelja u „prave“ načine podizanja dece. Roditelji doživljavaju prilično haotično svoju ulogu upravo zbog određenih verovanja, koja su često povezana sa kulturom i tradicijom i s druge strane zbog potrebe da na adekvatan način odgovore na zahteve savremenog roditeljstva, koje se promovise u popularnoj literaturi i medijima koji predstavljaju bogat izvor „ekspertskih“ saveta o razvoju deteta i ulozi roditelja. U tom kontekstu obraćanje pažnje na kulturu kao dimenziju roditeljstva može pomoći da se razumeju socijalni, ekonomski, ili istorijski uzroci razlika u verovanjima i praksi roditelja. U jednoj kulturi, primena fizičkog kažnjavanja može da omogući dostizanje cilja koji je postavljen, u drugoj pak, može negativno da se odrazi na razvoj ličnosti kroz ispoljavanje različitih problema u socijalnom i emocionalnom razvoju ličnosti. O efikasnosti određenih vaspitnih postupaka može se raspravljati samo uz poznavanje šireg društvenog konteksta i obrazaca koji postoje u određenoj kulturi, što u suštini zaista potvrđuje da uzimanje u obzir socijalnog konstruktivizma veoma značajno za razumevanje kompetentnog roditeljstva.

Gljučne reči: kultura, roditeljstvo, vaspitni postupci roditelja, vaspitni stil roditelja, socijalni konstruktivizam

Značajnija istraživanja dimenzija roditeljstva započela su sredinom prošlog veka. Jedno od najznačajnijih istraživanja ovog problema bio je teorijski koncept Šefera (Schaefer, 1959). Na osnovu faktorske analize definisao je dve dimenzije vaspitnog stila roditelja, afektivnu dimenziju i dimenziju kontrole. Afektivna dimenzija predstavlja emocionalni odnos roditelja prema detetu i omeđena je polovima „toplo“ i „hladno“ ili prihvatajuće i odbacujuće vaspitanje. Dimenzija kontrole prikazuje dozvoljenu psihičku i fizičku slobodu i samostalnost deteta. Omeđena je polovima

¹ Rad je urađen u okviru projekata 179074: *Tradicija, modernizacija i nacionalni identitet u Srbiji i na Balkanu u procesu evropskih integracija* i 179002: *Indikatori i modeli usklađivanja uloga na poslu i u porodici*, koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

„popustljivo“ i „ograničavajuće“ vaspitanje ili autonomnost i kontrola. Ukrštanjem ovih dimenzija nastaju različiti modeli roditeljstva poput autoritarnog, autoritativnog ili demokratskog, permisivnog, zanemarujućeg, što zavisi od različitih teorijskih orijentacija.

Roner (Rohner, 1980) je, pošavši od Šeferovog teorijskog koncepta, na osnovu kroskulturnih istraživanja vaspitni stil roditelja predstavio jednom afektivnom dimenzijom – roditeljskim prihvatanjem i odbacivanjem. On smatra da u svim kulturama postoji ponašanje roditelja koje deca mogu doživeti kao prihvatanje ili odbacivanje. U pojedinim kulturama mogu postojati razlike u načinu ispoljavanja topline, ali deca prepoznaju prihvatanje ili odbacivanje roditelja. Kroskulturna istraživanja su pokazala da postoje određene dimenzije roditeljstva koje su univerzalne i prisutne u svim kulturama pri čemu se misli na afektivnu dimenziju i topao odnos roditelja prema deci, što implicira da bi topao odnos roditelja prema deci mogao da se prihvati kao jedna od dimenzija kompetentnog roditeljstva koja je prisutna u svim kulturama. Kada se afektivna dimenzija nađe u kombinaciji sa dimenzijom kontrole stvaraju uslovi za stupanje na scenu socijalnog konstruktivizma i obrazaca koji postoje u određenoj kulturi u definisanju kompetentnog roditeljstva. Odgovor na pitanje šta je kompetentno roditeljstvo determinisan je očekivanjima koja postoje u određenoj kulturi, što ukazuje na značaj socijalnog konstruktivizma.

Brojna kroskulturna istraživanja ukazuju na činjenicu da roditeljstvo konstruiše kultura. Normativi i običaji koji postoje u jednom društvu reflektuju se na praksu podizanja dece i zahteve za efikasno roditeljstvo. Jedan od najznačajnijih izvora roditeljskih verovanja jeste kultura, i kako ističu Sigel i Makgilikadi-De Lisi (Sigel, McGillicuddy-De Lisi, 2002), kultura kao prozor u razumevanju porekla i razvoja verovanja roditelja. Nalazi većine istraživača pokazuju da sistem verovanja koji vodi roditelje u praksi podizanja dece potiče kako iz opštih, tako i specifičnih karakteristika kulture. Rezultati istraživanja Sigela i Makgilikadi-De Lisi (Sigel, McGillicuddy-De Lisi, 2002) upravo potvrđuju značaj obrazaca koji postoje u određenoj kulturi. Predmet njihovog istraživanja bila je bihejvioralna inhibicija u vaspitanju u kineskoj i kanadskoj kulturi. Rezultati istraživanja pokazuju da kineski roditelji veruju da je bihejvioralna inhibicija svojstvena socijalnoj kompetentnosti deteta, da je rezultat razvoja samokontrole koja potiče iz filozofije Konfučija i Taoa. U Kanadi verovanja u okviru kulture su prilično drugačija, autonomija, individualnost i društvena odlučnost se posmatraju kao rezultat povećane socijalne zrelosti i kompetentnosti. Majke u Kanadi su češće sputavale i kažnjavale bihejvioralnu inhibiciju, dok su majke u Kini podržavale socijalnu inhibiciju, što pokazuje da su vaspitni postupci roditelja bili determinisani obrascima koji postoje u kulturi, a samim tim i njihova efikasnost, odnosno kompetentnost se procenjivala sa pozicija određene kulture. Čao (Chao, 1994) u svojoj studiji navodi da je kinesko roditeljstvo često opisivano kao kontrolišuće, autoritarno, restriktivno, a da ipak Kinezi pokazuju dobar uspeh u školi, što je u suprotnosti sa rezultatima istraživanja Bomrajdove. Ova studija sugeriše da su koncepti autoritativan i autoritaran donekle egocentrični i da ne sadrže važne karakteristike kineskog odgajanja dece, naročito one za objašnjavanje školskog uspeha. Kinesko odgajanje dece uključuje koncept „dečje obuke“

koji podrazumeva kontrolu, pri čemu je centralni deo obuke usmeren na sposobnosti dece da rade dobro u školi, što ukazuje da kompetentno roditeljsko funkcionisanje uključuje kontrolu kao sastavni deo „dečje obuke“ koja ima svojevrсну sociokulturnu istoriju izvedenu iz kulturnih okvira baziranih na konfučijanskoj tradiciji.

Obrasci u različitim kulturama se razlikuju u pogledu onoga što ističu kao prava ili obaveze pojedinaca. Ideali jednakosti i slobode sadržani u individualističkoj angloameričkoj, zapadnoj tradiciji, razlikuju se od ideala zajedništva u kolektivističkim kulturama, i utiču na roditeljske stavove i postupanja koja se smatraju poželjnim, kao i na ciljeve koje će roditelji postavljati u procesu vaspitanja svoje dece. Istraživanje razlika između vaspitnih stilova roditelja u individualističkim i kolektivističkim kulturama pokazuje da one postoje. Roditelji u individualističkim kulturama više preferiraju autoritativno roditeljstvo, a u kolektivističkim kulturama autoritarno roditeljstvo, što ukazuje da se kulturološki sistemi vrednosti reflektuju na vaspitne stilove roditelja. Veoma je značajno ukazati na postojanje određenih razlika među decom koja pripadaju različitim kulturama u odnosu na kompetentnost autoritativnih roditelja. U svojoj studiji, u kojoj su ispitanici bila deca afroameričkog porekla Bomrajndova (prema, Teti, Candelaria, 2002) nije mogla da primeni klasifikaciju vaspitnih stilova koje je dobila kod evroameričke dece. Među sedam afroameričkih porodica sa dečacima, samo jedna je bila klasifikovana kao autoritarna, dok je među devet afroameričkih porodica sa devojčicama pet klasifikovano kao autoritarne. Bomrajndova je organizovala poređenje između pet afroameričkih devojčica čiji su roditelji bili klasifikovani kao autoritarni i deset evroameričkih devojčica čiji su roditelji bili klasifikovani kao autoritarni. Afroameričke devojčice su bile dominantnije i nezavisnije, težile su ka dominaciji, u odnosu na evroameričke devojčice što ukazuje da autoritarno vaspitanje ne vrši tako loš uticaj na afroameričke devojčice u poređenju sa evroameričkim devojčicama. Istraživanja su takođe pokazala da je autoritativno roditeljstvo značajan prediktor školskih ocena među evroameričkim adolescentima, ali ne i među afroameričkim, azijskim i latinoameričkim adolescentima.

Normativi i običaji u jednom društvu reflektuju se na praksu podizanja dece i zahteve za efikasno roditeljstvo. Tako se efektivnost određenih vaspitnih postupaka može razumeti jedino u kontekstu obrazaca koji postoje u određenoj kulturi. Kroskulturalna istraživanja pokazuju da kineski model vaspitanja može biti procenjen kao autoritaran sa pozicija evropske kulture i može se smatrati nepoželjnim, ali iz pozicija kineske kulture, može se smatrati potpuno adekvatnim jer doprinosi visokim postignućima kineske dece. O varijacijama u odnosu na primenjivanje fizičkog kažnjavanja i njegove efikasnosti govori Kon (Kon, 1991), u odnosu na razumevanje šireg društvenog konteksta. Ukoliko se fizičko kažnjavanje u određenom društvu smatra opšte primenjenim vaspitnim postupkom, onda je opšteprihvaćena njego­va efikasnost i prisutnost u vaspitnom stilu roditelja, koji se zbog efikasnosti vaspitnih postupaka smatra kompetentnim roditeljstvom. Zbog toga Kon smatra da se o efikasnosti određenih vaspitnih postupaka može raspravljati samo uz poznavanje šireg društvenog konteksta i obrazaca koji postoje u određenoj kulturi. U jednoj kulturi, primena fizičkog kažnjavanja može da omogućiti dostizanje cilja koji je postavljen, u drugoj pak, može negativno da se odrazi na razvoj ličnosti kroz ispoljavanje ra-

zličitih problema u socijalnom i emocionalnom razvoju ličnosti. Tako Bomrajdova (Baumrind, 2002) navodi da su Afrikanci srednje klase u Americi spremniji da bez rezerve primene fizičku kaznu u odnosu na Evropljane u Americi. Prema podacima studije Hefera i Keli (prema, Baumrind, 2002) dve trećine afričkih majki, pripadnica srednje i niže klase u Americi prihvatilo je batine kao vaspitni postupak, u odnosu na samo jednu četvrtinu Evropljanki, pripadnica srednje klase u Americi. U globalu, afrički roditelji daju veliku prednost fizičkom kažnjavanju, koje ne smatraju fizičkim zlostavljanjem, za njih je upotreba fizičkog kažnjavanja pozitivno povezana sa toplinom i razumnom upotrebom, što može objasniti zašto se u većini slučajeva javljala negativna povezanost između batina i ponašanja koje deca ispoljavaju, u odnosu na pozitivnu povezanost koja se javljala kod evropskih ispitanika. Postoji čak i razmišljanje, da zbog toga što Afrikanci u Americi odobravaju upotrebu fizičkog kažnjavanja i sami Amerikanci postaju tolerantniji prema oštroj disciplini i maltretiranju dece. Rezultati Dejvisovog istraživanja koje navodi Bomrajndova, koje je bilo fokusirano na roditelje koji su koristili fizičko kažnjavanje, ali koji su nameravali da prestanu, pokazuje da su roditelji nameravali da promene način kažnjavanja, zbog promena verovanja o vrednosti i efikasnosti ovog oblika kažnjavanja. Durant i saradnici (prema Bugental, Happaney, 2002) su ispitivali razlike između roditelja u Kanadi (gde se šamaranje ne sankcioniše) i Švedskoj (gde je šamaranje zakonski zabranjeno) u odnosu na šamaranje kao vaspitni postupak i njihova uverenja o efikasnosti ovog vaspitnog postupka. Kao što se očekivalo pojavile su se razlike u primeni ovog vaspitnog postupka u ovim zemljama. Na primer, 45% kanadskih majki je reklo da bi koristile fizičko kažnjavanje u nekim okolnostima, dok je samo 15% švedskih majki reklo da bi to uradilo. Roditelji u ovim državama su pokazali i velike razlike u verovanjima da je šamaranje efikasan vaspitni postupak.

Percepcije o roditeljskim ulogama mogu biti povezane i sa različitim uverenjima koja postoje u određenoj kulturi, na primer da otac treba da bude strog i pravičan a majka blaga i podržavajuća. Ovakva uverenja su bila prisutna u srpskoj patrijarhalnoj kulturi u kojoj su uloge oca i majke bile komplementarne. Ljubav oca prema detetu, kao sastavni deo njegove roditeljske uloge, ispunjava sasvim različitu ulogu od ljubavi majke. Dok je materinska ljubav bezuslovna, očinska ljubav je uslovljena ponašanjem deteta, dete mora da je zasluži, ispunjavajući očekivanja oca, a da bi dete zaslužilo ljubav oca mora da se podređuje njemu. Reč „pater“ i u starogrčkom i u latinskom jeziku označava oca i izvor je pojma patrijarhalnost. Patrijarhalni otac je po pravilu autoritarni vaspitač. Njegova neumoljivost prema detetu je izraženija u odnosu na autoritarnu majku. U patrijarhalnom društvu se od očeva zahtevalo da vaspitavaju „dobre“, poslušne građane. Fizičko i verbalno kažnjavanje bili su efikasni vaspitni postupci u ostvarivanju ovih ciljeva. Dete se u patrijarhalnoj porodici mora ponašati onako kako otac želi, mora se obrazovati po očevoj želji, mora se baviti onim što mu otac nametne, mora prihvatiti zvanje koje mu otac odredi. Da bi u dete usadio moralne norme i čvrst sistem vrednosti i pravila ponašanja, otac mora, smatra se u patrijarhalnoj kulturi, da prema detetu u svom ophođenju bude prevashodno ozbiljan, dostojanstven i strog. Nežan otac, veruje se „pokvario“ bi dete, jer bi ono postalo razmaženo. Važna uloga oca u vaspitanju dece bilo je kažnjavanje dece.

Dok majka, babe i dede, mogu biti popustljivi prema deci, u srpskoj patrijarhalnoj kulturi otac mora biti strog i katkad nemilosrdan (Trebješanin, 1991). Predstave o detetu kao rđavom i nerazumnom biću, sve više su deo prošlosti, kao i verovanje da je kažnjavanje satavni deo vaspitanja. Pod uticajem obrazovanja i boljeg razumevanja prirode deteta, počela su da se menjaju verovanja roditelja i njihove predstave o prirodi deteta, kao i odnos prema fizičkom kažnjavanju. Humanistički orijentisana psihologija doprinela je formiranju drugačijih verovanja, da je dete po prirodi dobro biće, što je uticalo na verovanja roditelja o efikasnosti određenih vaspitnih postupaka, autoritarno vaspitanje je zamenjeno permisivnim vaspitanjem. Verovanja o efikasnosti fizičkog kažnjavanja sve više ustupaju mesto jednom drugačijem odnosu prema detetu, razumevanju prirode deteta, njegovih potreba i mogućnosti. Prema podacima najnovijeg istraživanja Unicefa iz 2010. godine 37% roditelja u Srbiji primenjuje fizičko kažnjavanje u vaspitanju dece, što ukazuje na promenjena verovanja roditelja u odnosu na efikasnost fizičkog kažnjavanja. Prema rezultatima jednog novijeg istraživanja (Matejević, Nikolić, 2013) roditelji retko koriste fizičko kažnjavanje, kod očeva je to vaspitni postupak koji se nalazi na pretposlednjem mestu, a kod majki na poslednjem mestu. Rezultati su takođe pokazali da se kod očeva na prvom mestu nalazi nagrađivanje kao vaspitni postupak, dok je kod majki verbalno kažnjavanje na prvom mestu, što ukazuje na određene promene u odnosu na ulogu majke i oca u savremenoj porodici. U prošlosti – očevi su kažnjavali, majke podržavale, nagrađivale, pružale nežnost i toplinu. U homogenoj kulturi uloge su bile jasne. Izokrenutost uloga, ukazuje na problem haotičnog funkcionisanja savremene porodice i savremenog društva. Tranzicija koja je prisutna u društvenom kontekstu, ukrštena sa unutrašnjom tranzicijom kroz koju prolazi svaka porodica, doprinosi stvaranju obrazaca haotičnog porodičnog funkcionisanja (Matejević, 2009, 2012), što se često ogleda kroz nepostojanje roditeljskog autoriteta i nedostatak sigurnosti koju porodica treba da pruži.

Rezultati još jednog istraživanja ukazuju da tranzicija utiče na promene u vaspitnim postupcima roditelja. U istraživanju vaspitnog stila roditelja, na uzorku adolescenata (Matejević, 2012), dobijeni rezultati pokazuju da je kod majki na prvom mestu vaspitni stil zasnovan na odbacivanju, dok je kod očeva na prvom mestu vaspitni stil zasnovan na emocionalnoj toplini. Ovi rezultati su prilično neuobičajeni u odnosu na očekivanja i obrasce prisutne u kulturi, koji podrazumevaju da je majka izvor nežnosti i topline. Dobijeni rezultati se mogu povezati sa procesom emancipacije i drugačijim pozicioniranjem žena u savremenom društvu. Rezultati su veoma značajni u odnosu na uticaj koji emocionalno hladne majke imaju na razvoj deteta. Istraživanja pokazuju da je odbacujući vaspitni stil veoma nepovoljan za razvoj adolescenata, jer utiče na razvoj anksioznosti, neuroticizma, suicidalnosti, niskog samopoštovanja i depresivnosti adolescenata. Rezultati navedenih istraživanja ukazuju da se promene u društvu i obrascima u kulturi reflektuju na promene u vaspitnim postupcima roditelja i percepciji roditeljskih uloga.

Smatra se da u modelu roditeljskog ponašanja u suštini, postoje tri clja koja imaju svi roditelji, bez obzira na kulturu (Kolar, Soriano, 2000). Prvi se odnosi na zdravlje i opstanak deteta, drugi je poučavanje deteta veštinama koje su neophodne

za ekonomski opstanak i treći se odnosi na ohrabrivanje onih atributa koji su vredni u određenoj kulturi. Svaka kultura oslanja se na sopstvenu tradiciju i modele ponašanja roditelja, koji postaju specifičan stil roditeljske obaveze. Svaka kultura deluje kao referentni okvir za način na koji se doživljavaju deca, kao i za razvoj roditeljstva. Verovanja i prakse roditeljstva mogu da budu toliko ugrađeni u kulturu, da se smatraju zdravim razumom, tako da ono što se dešava u nekoj drugoj kulturi može izgledati čudno i može se smatrati neadekvatnim. U zapadnim društvima autoritativno roditeljstvo je priznato kao promovisanje pozitivnih razvojnih ishoda dece, kao što su socijalna zrelost, intelektualna kompetentnost, emocionalna sigurnost i nezavisnost, dok se u kolektivističkim kulturama promoviše autoritarnost i poslušnost. Brojna kroskulturalna istraživanja ukazuju na činjenicu da roditeljstvo konstruiše kultura.

Verovanja i praksa roditelja menjali su se tokom istorijskog razvoja društva, savremeni roditelji su pod ogromnim pritiskom u pogledu odgovornosti u odnosu na način podizanja dece. Ranije generacije roditelja bile su prvenstveno odgovorne za zbrinjavanje i fizički opstanak i razvoj dece. Današnji roditelji su odgovorni za razvoj društvenih i intelektualnih sposobnosti dece, za moralni i kognitivni razvoj, kao i razvoj samopoštovanja, što bi kako kaže D. Ričardson (Richardson, 1993) značilo „novi opis poslova majčinstva“. Ovaj kako kaže napred spomenuta autorka „novi opis poslova majčinstva“, u stvari ukazuje na značaj roditeljskih kompetencija, kako bi mogli da na adekvatan način odgovore na zahteve novih brojnih obaveza vezanih za roditeljsko funkcionisanje. Moguće je da roditelji doživljavaju prilično haotično svoju ulogu upravo zbog verovanja koja imaju izvesnog uticaja na roditeljsko funkcionisanje, koja su povezana sa kulturom i tradicijom i s druge strane potrebom da na adekvatan način odgovore na zahteve savremenog roditeljstva, koje se promoviše u popularnoj literaturi i medijima. Sve to predstavlja bogat izvor „ekspertskih“ saveta o razvoju deteta i ulozu roditelja, koji često mogu biti i kontradiktorni, što može doprineti da se neki roditelji osećaju zbunjeno i nesigurno po pitanju sopstvenih kapaciteta za efikasno roditeljsko funkcionisanje. Roditelji u različitim kulturama primaju različite vrste smernica o tome kako da pravilno podižu decu. Ranije su ova uputstva bila jednostavnije prihvatana kao deo određenog kulturnog konteksta, ali zbog prelamanja i sudaranja različitih kulturnih uticaja koji se bore za održanje sopstvenog identiteta, postaje sve teže podržati osećaj sigurnosti roditelja u „prave“ načine podizanja dece (Harkness, Super, 2002). U tom kontekstu obraćanje pažnje na kulturu kao dimenziju roditeljstva može pomoći da se razumeju socijalni, ekonomski, ili istorijski uzroci razlika u verovanjima i praksi roditelja.

Literatura

- Baumrind, D., Thompson, A. R. (2002). The Ethics of Parenting, In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol. 5. Practical Issues in Parenting, LEA, Mahwah, New Jersey London.
- Bugental, D. B., Happaney, K. (2002). Parental Attributions, In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol. 3. Be and becoming parent, LEA, Mahwah, New Jersey London.

- Chao, R. K. (1994). Beyond Parental Control and Authoritarian Parenting Style Understanding Chinese Parenting through the Cultural Notion of Training, *Child Development*, 65, 1111–1119.
- Harkness, S., Super, Ch. M. (2002). Culture and Parenting, In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol.2. Biology and Ecology of Parenting, LEA, Mahwah, New Jersey London.
- Kolar, V. & Soriano, G. (2000). *Parenting in Australian families: A comparative study of Anglo, Torres Strait Islander and Vietnamese communities*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Kon, I. S. (1991). *Dete i kultura*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Matejević, M. (2009). Funkcionalnost porodica studenata i sklonost ka alkoholizmu i narkomaniji, *Studenti, seks i droga, Zbornik radova*, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerzitet u Nišu, 149–160.
- Matejević, M. (2012). Funkcionalnost porodičnih sistema i vaspitni stil roditelja u porodicama sa adolescentima, *Nastava i vaspitanje*, br.1. str. 128–141.
- Matejević, M., Nikolić, A. (2013). Tradicionalno i moderno u vaspitnim postupcima roditelja, *Znanje i korist*, Zbornik radova Nauka i savremeni univerzitet 2, Niš, str. 123–133.
- McGillicuddy-De Lisi, A., De Lisi R. (2007). Perceptions of Family Relations When Mothers and Fathers Are Depicted With Different Parenting Styles, *The Journal of Genetic Psychology*, 168(4), 425–442.
- Richardson, D. (1993). *Women, Motherhood and Childrearing*. Basingstoke, Macmillan.
- Rohner, R. P. & Rohner, E. C. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory. *Behavioral Science Research*, 15, 1–21.
- Sigel, I. E., McGillicuddy-DeLisi, A. (2002). Parent Beliefs Are Cognitions: The Dynamic Belief Systems Model, in In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol.5 Practical Issues in Parenting.
- Schaefer, E. S. (1959). A Circumplex model for maternal behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, vol. 59, 226–235.
- Teti, M. D., Candelaria, M. A. (2002). Parenting Competence, In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting*, Vol. 4, 149–181, Social Conditions and Applied Parenting, LEA, Mahwah, New Jersey London.
- Trebešanin, Ž. (1991). *Predstave o detetu u .rpskoj kulturi*. Beograd: SKZ.
- <http://www.jasatomic.org/zastitnik-gradana-i-unicef-za-zabranu-fizickog-kaznjavanja-dece/>

Marina Matejević, Jelisaveta Todorović

CULTURE AS A DIMENSION OF COMPETENCE PARENTING

Summary: Numerous cross-cultural studies indicate the fact that parenting is constructed by culture. Norms and customs that exist in some society influence practice of upbringing a child and requests of effective parenting. These instructions were in the past simply accepted as part of a specific cultural context, but due to the refraction and collision of different cultural influences which are struggling to maintain their identity, for parents it becomes increasingly difficult to sustain a sense of security in the right „way“ when raising children is in question (Harkness, Super, 2002). Parents perceive their role quite chaotic because of certain beliefs, which are often associated with the culture and tradition and on the other hand because of the need to adequately respond to the demands of modern parenting, which is promoted in popular literature and media, which is a rich source of „expert“ advice about child development and parent’s role. In this context, attention to culture as a dimension of parenting may help to understand the social, economic, and historical causes for the differences in beliefs and parent’s practices. In some cultures, the use of physical punishment may enable achievement of the already set goals, while in another culture this punishment can negatively affect the development of personality through manifestation of different problems in social and emotional development of personality. We can discuss about the efficiency of certain upbringing actions only with the knowledge of a broader social context and patterns that exist in a given culture, which in essence really proves that taking into account the social constructivism is very important for understanding the competent parenting.